

הגדרות והסברים

א. המתודולוגיה

הצגת נתונים סטטיסטיים על החברה החרדית מחייבת להתמודד עם השאלה "מיהו חרדי?". בשונה מהאפיון של רוב הקבוצות באוכלוסייה, ל"חרדי" אין הגדרה רשמית אחת. יתר על כן, המאפיין "חרדי" יכול להשתנות במהלך החיים – הוא אינו תכונה מולדת ואינו רשום בבסיס נתונים רשמיים. לכך יש להוסיף שלא בהכרח יש הגדרה יציבה היסטורית לאוכלוסייה זו, ולכן גבול ההפרדה ברצף שבין האוכלוסייה הדתית לאוכלוסייה החרדית כיום לא זהה בהכרח לגבול שהסתמן בשנים עברו, והוא אף צפוי להשתנות בעתיד.¹ התוצאה היא שלזיהוי כמותי-סטטיסטי של חרדים ישנן הגדרות שונות ודרכי איסוף נתונים שונים.

המתודולוגיות הראשיות הקיימות היום לזיהוי כמותי-סטטיסטי של חרדים הן כדלקמן:

- (1) **זיהוי ישיר לפי הגדרה עצמית סובייקטיבית.** בסקר החברתי שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: הלמ"ס) בכל שנה מאז 2002 הנשאל מתבקש לענות על השאלה "האם אתה רואה את עצמך כחרדי/ת?".²
- (2) **זיהוי לפי מוסד לימודים שמשתייך לפיקוח החרדי,** לרוב מוסד הלימודים האחרון (פיקוח שהוא לא ממלכתי ולא ממלכתי-דתי ומוגדר בדרך כלל "דתי אחר"). זיהוי זה מתבסס על נתוני משרד החינוך ועל סקר כוח אדם וסקר הכנסות של הלמ"ס.
- (3) **זיהוי לפי דפוסי הצבעה למפלגות חרדיות,** על ידי איתור הריכוזים הגאוגרפיים של אוכלוסייה חרדית ובהתייחס לתכונות דמוגרפיות, חברתיות וכלכליות.³
- (4) **זיהוי על בסיס נתוני המוסד לביטוח לאומי.** איתור התושבים שלפי מערכת הגבייה של ביטוח הבריאות היו מבוטחים בתקופה כלשהי במעמד של תלמידי ישיבה (גברים) או סמינר חרדי (נשים) ושירתו צבאי מקוצר שנמשך פחות משנה. לאחר מכן איתור של קרובי המשפחה של אותם תלמידים מבוטחים (הורים, בנים, בנות ובני זוג).

ב. הלוחות והתרשימים

הלוחות והתרשימים המובאים בשנתון מקבצים ומנגישים מידע סטטיסטי על החברה החרדית בישראל. מידע זה מופיע בחלקו בפרסומים נושאים, בעיקר של הלמ"ס ושל המוסד לביטוח לאומי, ובחלקו עובד במיוחד לשנתון זה.

ג. מקורות המידע ושיטת איסוף הנתונים

מקורות המידע מוצגים במבואות לפרקים ונלווה להם הסבר על שיטת איסוף הנתונים. בשל קוצר היריעה לא פורטו השיטות לאיסוף הנתונים והדרך לחישוב המדדים של כל אחד מן המשתנים המופיעים בשנתון. לפירוט והסברים רחבים יותר יש לפנות למקור שבו פורסמו הנתונים.

ד. סימנים מיוחדים בלוחות ובתרשימים

"מזה"	= רכיבים חלקיים מתוך הסך הכול
ריק	= נתונים שאין להם משמעות, בגלל מבנה הלוח
–	= חוסר מקרים
..	= נתונים לא ידועים או שאינם ניתנים לפרסום
( )	= נתונים המבוססים על הערכה או נתונים שטעות הדגימה בהם גבוהה יחסית
0	= נתון קטן ממחצית היחידה הקובעת את הנתונים בלוח

¹ מבוסס על **תחזיות אוכלוסייה לישראל לטווח ארוך: 2009–2059** (ארי פלטיאל, מישל ספולקר, אירינה קורנילנקו ומרטין מלדונדו, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2012).

² ישנה שיטה נוספת, שפיתחו דניאל גוטליב ולאונד קושניר, ולפיה אפשר לייצא את המידע מהסקר החברתי לסקרים אחרים, למשל סקר הוצאות. ראו Daniel Gottlieb and Leonid Kushnir, "An Optimal Method of Binary Information Transfer (BIT) between Surveys of an Identical Population: Poverty among the Jewish Ultra-Orthodox in Israel, A Case Study of BIT," Discussion Paper 06-06, Beer Sheva: Monaster Center for Economic Research, Ben Gurion University of the Negev, August 2006

³ נורמה גורוביץ ואילת כהן-קסטרו, "תפרוסת גאוגרפית ומאפיינים דמוגרפיים, חברתיים וכלכליים של האוכלוסייה החרדית בישראל, 1996–2001", **סדרת ניירות עבודה** 5, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2004.